

III

(Forberedende retsakter)

DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG

560. PLENARFORSAMLING I DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG (JDE) –
INTERACTIO, 27.4.2021-28.4.2021Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »forslag til Europa-Parlamentets og
Rådets forordning om europæisk datastyring (forordning om datastyring)«

(COM(2020) 767 final)

(2021/C 286/08)

Ordfører: **Giuseppe GUERINI**

Medordfører: **Marinel Dănuț MUREȘAN**

Anmodning om udtalelse	Rådet for Den Europæiske Union, 11.12.2020 Europa-Parlamentet, 14.12.2020
Retsgrundlag	Artikel 114 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde
Kompetence	Sektionen for Det Indre Marked, Produktion og Forbrug
Vedtaget i sektionen	31.3.2021
Vedtaget på plenarforsamlingen	27.4.2021
Plenarforsamling nr.	560
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	234/3/13

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) bifalder forslaget til forordning om datastyring, der supplerer og kompletterer direktiv (EU) 2019/1024 ⁽¹⁾ (direktivet om åbne data) og vedrører data, der er i de offentlige myndigheders besiddelse, og som er omfattet af andres rettigheder.

1.2. EØSU opfatter denne foranstaltning som hensigtsmæssig og nødvendig, eftersom behandling, lagring og deling af digitale data i stadig større grad får en ikke blot økonomisk, men også social og samfundsmæssig betydning, der har at gøre med privatpersoner, forvaltninger og virksomheder i en kompleks og detaljeret lovgivningskontekst.

1.3. EØSU finder det absolut nødvendigt at vedtage et harmoniseret regelsæt, der giver borgerne, forbrugerne, SMV'er og især mikrovirksomheder tillid til, at deres data beskyttes tilstrækkeligt, så man fremmer udviklingsmulighederne for de økonomiske aktører og for forsknings- og udviklingsinstitutionerne.

⁽¹⁾ EUT L 172 af 26.6.2019, s. 56.

1.4. EØSU er enig i Kommissionens målsætning om at anvende den forordning, der behandles i denne udtalelse, på forvaltninger, offentlige myndigheder og offentligretlige organer, således at alle offentlige organer er omfattet uanset deres organisationsform.

1.5. EØSU anser det for vigtigt, at der ved forvaltning og behandling af data vedrørende arbejdslivet ved hjælp af kunstig intelligens indføres passende former for forudgående høring af og forhandlinger om disse spørgsmål med arbejdsmarkedets parter. Det organiserede civilsamfund skal også inddrages, når den slags værktøjer indvirker på borgernes rettigheder.

1.6. EØSU støtter forslaget om at udpege nationale myndigheder, der skal sikre en passende kontrol af de nye bestemmelser.

1.7. EØSU er enig i, at det er hensigtsmæssigt at oprette kontaktpunkter i alle medlemsstater, og anbefaler i den forbindelse, at de bliver tilgængelige for alle interessenter med henblik på at sikre, at de kan fungere effektivt, og fremme et godt samarbejde med civilsamfundsorganisationer og arbejdsmarkedets parter.

1.8. EØSU bifalder forslaget om at indføre bestemmelser for de organisationer, der beskæftiger sig med »altruistisk dataforvaltning«, og er enig i, at disse organisationer skal være juridiske enheder uden fortjeneste for øje og tjene almennyttige formål på en uafhængig og selvstændig måde i forhold til andre organisationer, som forvalter data med fortjeneste for øje.

1.9. I forordningen åbnes der op for, at der kan anvendes en kooperativ model til dataforvaltning og dataudveksling som et instrument, der kan være til nytte for borgerne, mikrovirksomheder, SMV'er, selvstændige og liberale erhverv, hvilket EØSU finder særligt interessant.

1.10. En kooperativ model kan endvidere være et yderst nyttigt redskab til neutral fælles dataforvaltning. EØSU opfordrer i den henseende Kommissionen og medlemsstaterne til at støtte borgerne, SMV'er og deres organisationer med henblik på at træffe skridt til at udvikle gensidige organisationer til dataforvaltning og dataudveksling.

1.11. EØSU opfatter beskyttelse af personoplysninger, digital identitet og privatlivets fred som helt afgørende aspekter af datastyring og direkte forbundet med spørgsmålet om respekt for den menneskelige værdighed og de grundlæggende rettigheder. Derfor anser EØSU det for absolut nødvendigt at anerkende ejendomsretten til personoplysninger, så de europæiske borgere får kontrol med brugen af deres data.

2. Kommissionens forslag

2.1. Kommissionens forslag, som behandles i denne udtalelse, tager sigte på at:

- i. stille data fra den offentlige sektor til rådighed for videreanvendelse i situationer, hvor dataene er omfattet af andres rettigheder
- ii. muliggøre datadeling mellem virksomheder
- iii. gøre det muligt at anvende personoplysninger i overensstemmelse med persondataforordningen
- iv. gøre det muligt at anvende data af altruistiske årsager.

2.2. Forslaget supplerer og kompletterer direktiv (EU) 2019/1024 om åbne data og videreanvendelse af den offentlige sektors informationer (direktivet om åbne data) og vedrører data, der er i de offentlige myndigheders besiddelse, og som er omfattet af andres rettigheder.

2.3. Forslaget bygger på artikel 114 i TEUF og sigter mod en indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning og administrative praksis for at sikre datastrømme i Den Europæiske Union inden for en harmoniseret lovgivningsramme med henblik på en tilstrækkelig konsolidering af det indre marked, hvad angår udveksling af data i de offentlige myndigheders besiddelse.

2.4. I kapitel I i forordningen defineres anvendelsesområdet, og det præciseres, at forordningen fastsætter:

- i. betingelser for videreanvendelse inden for EU af bestemte kategorier af data, som offentlige myndigheder er i besiddelse af
- ii. en anmeldelses- og tilsynsramme for udbud af datadelingstjenester
- iii. en ramme for frivillig registrering af enheder, der indsamler og behandler data, som stilles til rådighed til altruistiske formål.

2.5. I kapitel II indføres en mekanisme til videreanvendelse af visse kategorier af data fra den offentlige sektor, hvor anvendelsen er betinget af respekten for andres rettigheder. Beskyttelsen af andres rettigheder kan navnlig være begrundet med beskyttelse af personoplysninger, men også med beskyttelse af intellektuel ejendomsret og forretningshemmeligheder.

2.6. Medlemsstaterne skal oprette et fælles kontaktpunkt for at støtte forskere og innovative virksomheder i at finde egnede data, og de skal indføre strukturer til at støtte offentlige myndigheder med passende tekniske midler og en tilgang, hvor man er bevidst om sektorens lovgivningsramme.

2.7. Kapitel III har til formål at øge tilliden til deling af personoplysninger og andre data end personoplysninger og mindske transaktionsomkostningerne i forbindelse med datadeling mellem virksomheder og mellem virksomheder og forbrugere, ved at der oprettes en anmeldelsesordning for enheder, som ønsker at beskæftige sig med datadeling, og en lovgivningsramme for sådanne enheders aktiviteter. Udbyderne er pålagt et krav om at forblive neutrale for så vidt angår de data, der deles, og ikke anvende disse data til andre formål.

2.8. Kapitel IV tager sigte på at lette altruistisk deling af data, som privatpersoner eller virksomheder frivilligt stiller til rådighed til gavn for samfundet. Det bliver navnlig muligt for organisationer, der beskæftiger sig med dataaltruisme, at registrere sig som en »dataaltruistisk organisation, der er anerkendt i EU« for at øge tilliden til deres aktiviteter.

2.9. Der vil også blive udviklet en fælles europæisk samtykkeformular for dataaltruisme for at mindske omkostningerne ved at indhente samtykke og lette dataportabiliteten.

2.10. I kapitel V fastsættes kravene til, hvordan de kompetente myndigheder, som har til opgave at overvåge og gennemføre anmeldelsesrammen for udbydere af datadelingstjenester og enheder, der beskæftiger sig med dataaltruisme, skal fungere. Kapitlet indeholder også bestemmelser om effektiv beskyttelse af enkeltpersoners rettigheder og navnlig om retten til at indgive en administrativ klage og/eller anvendelse af retsmidler over for de udpegede sektormyndigheders afgørelser.

2.11. I kapitel VI oprettes »Det Europæiske Datainnovationsråd«, som skal gøre det lettere for medlemsstaternes myndigheder at udvikle bedste praksis, navnlig med hensyn til behandlingen af anmodninger om videreanvendelse af data og opnåelsen af en konsekvent praksis, hvad angår anmeldelsesrammen for udbydere af datadelingstjenester samt anvendelse af data til altruistiske formål.

2.12. Kapitel VII tillægger Kommissionen beføjelse til at vedtage gennemførelsesretsakter vedrørende den europæiske samtykkeformular for dataaltruisme, mens kapitel VIII indeholder overgangsbestemmelser for, hvordan den generelle tilladelsesordning for udbydere af datadelingstjenester fungerer, samt de afsluttende bestemmelser.

3. Generelle bemærkninger

3.1. Kommissionens forslag forekommer hensigtsmæssigt og nødvendigt, eftersom behandling, lagring og deling af digitale data i stadig større grad får en ikke blot økonomisk, men også social og samfundsmæssig betydning, der har at gøre med privatpersoner, forvaltninger og virksomheder i en kompleks og detaljeret lovgivningskontekst.

3.2. Avanceret brug af digitale data kan nemlig gøre det muligt at udvikle nye produkter og effektivisere de traditionelle fremstillingsprocesser, fremme forskning, bekæmpe den globale opvarmning og forbedre brugen af energi- og vandressourcerne, samtidig med at menneskers sundhed hele tiden bliver bedre beskyttet.

3.3. Effektiv og hensigtsmæssig anvendelse af data kræver, at det er muligt at dele og udveksle store datamængder ved at udnytte datakraften i kunstig intelligens til at behandle og anvende sådanne data til stadig mere ambitiøse formål af fælles interesse. Et eksempel på dette er dataudveksling med henblik på hurtigt at opdage sygdomme ved hjælp af billeddiagnosticering.

3.4. Komplexiteten og mængden af de data, der konstant genereres, udtrækkes og overføres, har ført til oprettelsen af virksomheder, organisationer og enheder, som har specialiseret sig i dataforvaltning eller dataformidling med henblik på udveksling, både i handelsejemed og til almennyttige formål, som er til gavn for samfundet (navnlig med henblik på videnskabelig forskning).

3.5. I den aktuelle økonomiske og teknologiske kontekst er data en ressource af stor værdi og nytte, hvortil der knytter sig vigtige etiske, økonomiske og politiske spørgsmål, og som har en meget stor indvirkning på konkurrenceevnen og konkurrencen mellem både virksomheder og lande. Derfor er det hensigtsmæssigt, at Kommissionen fastlægger en klar lovgivningsramme for offentlig datastyring, som står i et rimeligt forhold til målene, så man beskytter dataenes økonomiske og strategiske værdi på de forskellige områder, hvor kapacitet til at besidde og behandle digitale data er af stor betydning.

3.6. Hvad angår følsomme oplysninger og navnlig sundhedsoplysninger, er EØSU af den opfattelse, at der bør udvikles og udbredes god operativ praksis ligesom f.eks. Microsoft, der har valgt at advare sine kunder, når myndigheder anmoder om at få udleveret deres personoplysninger.

3.7. EØSU anerkender og bifalder, at målet med Kommissionens forslag først og fremmest er at skabe de nødvendige betingelser for, at borgere, forbrugere, selvstændige, liberale erhverv og virksomheder — navnlig de små virksomheder og mikrovirksomheder — kan dele deres data i visheden om, at de bliver forvaltet af regulerede og tilstrækkeligt overvågede organisationer, hvilket fremmer tilliden og indførelsen af en lovgivningsramme, som er fuldt forenelig med Den Europæiske Unions værdier og principper.

3.8. EØSU minder som i tidligere udtalelser om, at spørgsmål vedrørende datastyring og kunstig intelligens kræver en europæisk lovgivningsramme, som sikrer algoritmernes gennemsigtighed og sporbarhed, menneskelig kontrol med AI-instrumenter og respekt for de grundlæggende rettigheder.

3.9. Det skal desuden bemærkes, at når kunstig intelligens tages i brug på arbejdspladserne, bør Kommissionen fastlægge regler om en styrkelse af den sociale dialog og forhandlinger gennem en forudgående høring af arbejdstagerrepræsentanterne. Kommissionen bør ligeledes opfordre til oprettelsen af nationale udvalg/observatorier for udbredelsen af kunstig intelligens, hvor alle de berørte parter inddrages, dvs. forbrugere, små og mellemstore virksomheder, erhvervsorganisationer, arbejdstagerrepræsentanter og repræsentanter for det organiserede civilsamfund.

3.10. Det er også vigtigt, at forordningen fremmer et forløb, som tager sigte på at ensrette de generelle betingelser for brug af datastyringstjenester, så bestemmelser i kontrakter om dataoverførsel eller -adgang, der er i strid med EU's beskyttelsesstandarder, kan annulleres ved at gå rettens vej. Af samme grund anbefaler EØSU, at man harmoniserer og styrker princippet om samtykke ved at forenkle proceduren for accept eller afvisning af cookies.

4. Særlige bemærkninger

4.1. EØSU glæder sig over, at Kommissionens forslag er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet og nærhedsprincippet i traktaterne, eftersom de regler, der foreslås, ikke i uforholdsmæssig grad tilsidesætter den private interesse i forhold til målet om deling og hensigtsmæssig anvendelse af data.

4.2. En forordning, der har til formål at sikre ensartede regler og samtidig er gældende på hele det indre marked, synes at være det mest velegnede instrument, eftersom forskellige nationale bestemmelser ville være ineffektive og give de europæiske virksomheder, navnlig SMV'erne, alt for store overholdelsesomkostninger, hvilket ville hindre en tilstrækkelig dataudveksling.

4.3. Valget af reguleringsinstrument er således det mest velegnede til at skabe et europæisk marked med hensigtsmæssige datastrømme takket være et harmoniseret regelsæt, der giver borgerne, forbrugerne og de små og mellemstore virksomheder tillid til, at deres data beskyttes tilstrækkeligt, og som fremmer udviklings- og vækstmulighederne for de økonomiske aktører og for forsknings- og udviklingsinstitutionerne.

4.4. EØSU bifalder Kommissionens målsætning om at anvende den forordning, der behandles i denne udtalelse, på forvaltninger, offentlige myndigheder og offentligretlige organer, sådan som det allerede er tilfældet inden for udbud. Med en tilgang, hvor der lægges vægt på indholdet, bliver det således muligt at anvende lovgivningen tilstrækkeligt effektivt og bredt på alle offentlige organer uanset deres organisationsform.

4.5. På den baggrund forekommer det forholdsmæssigt og foreneligt med den generelle tilgang i de nye bestemmelser at undtage offentlige virksomheder fra forordningens anvendelsesområde, eftersom de i stadig større grad er organiseret på basis af virksomheds- og markedsmodeller.

4.6. EØSU støtter bestemmelsen i artikel 6 om, at »offentlige myndigheder, der tillader videreanvendelse af de omhandlede kategorier af data, kan opkræve gebyrer for tilladelsen til at videreanvende disse data«, og at »sådanne gebyrer skal være ikkediskriminerende, stå i et rimeligt forhold til formålet og være objektivt begrundede, og de må ikke begrænse konkurrencen«. I den forbindelse skal det understreges, at virksomheder, SMV'er, mikroorganisationer og små organisationer samt socialøkonomiske organisationer leverer mange data til myndighederne. Disse data kan være forbundet med betydelige omkostninger, og konsekvenser heraf — navnlig for SMV'erne — bør tages i betragtning, når gebyrerne fastsættes.

4.7. Det er ligeledes fornuftigt og prisværdigt, at metoden til beregning af gebyrer skal offentliggøres på forhånd, og at den skal være baseret på omkostningerne ved dataforvaltningen og datadeling frem for en anden ordning for omkostningsfastsættelse, som kan sammenlignes med en datalicens.

4.8. EØSU gør opmærksom på, at dataudvekslingen nødvendigvis må foregå i henhold til artikel 101 i TEUF om konkurrencebegrænsende aftaler. Det er navnlig vigtigt, at Kommissionens retningslinjer for horisontale samarbejdsaftaler overholdes i forbindelse med udveksling af oplysninger, så det undgås, at enheder, der udveksler oplysninger, kan forplumre gennemsigtigheden på markedet ved at bane vej for samordning mellem direkte konkurrenter, hvilket ville mindske konkurrencen til skade for forbrugerne, de små virksomheder og mikrovirksomhederne og dermed fordreje markedernes konkurrenceevne.

4.9. EØSU støtter i høj grad udpegelsen af nationale myndigheder (artikel 12 og 20), der skal sikre en passende kontrol af effektiviteten af Kommissionens nye bestemmelser, og udvalget er enig i kravene til disse myndigheder som fastlagt i artikel 23.

4.10. For at undgå misbrug af nationale og europæiske databaser bør kontrollen med anvendelsen af data foretages af de kompetente nationale myndigheder i et indbyrdes samarbejde og i samarbejde med Kommissionen.

4.11. Hvad angår dataaltruistiske organisationer og de generelle betingelser for anerkendelsen af disse enheder, er det prisværdigt, at disse organisationer ifølge forslaget til forordning skal være juridiske enheder uden fortjeneste for øje, tjene almennyttige formål og ikke mindst være uafhængige og selvstændige, navnlig i forhold til andre organisationer, som forvalter data til kommercielle formål eller med fortjeneste for øje.

4.12. Disse karakteristika — såvel som indførelsen af et særligt offentligt register over sådanne enheder — opfylder på en passende måde det behov for gennemsigtighed og beskyttelse af borgernes og virksomhedernes rettigheder og interesser, der kendetegner altruistisk dataudveksling. På denne måde øger man alle interessenternes tillid.

4.13. EØSU bakker kraftigt op omkring oprettelsen af et kontaktpunkt i alle medlemsstater, sådan som det fastlægges i artikel 8 i forslaget til forordning. Dette kontaktpunkt bør være meget tilgængeligt for alle interessenter, så man sikrer, at det fungerer på en effektiv måde og fremmer et godt samarbejde med civilsamfundets organisationer og arbejdsmarkedets parter.

4.14. Endelig er det særdeles prisværdigt, at forordningen i kapitel III henviser til muligheden for at oprette kooperativer til dataforvaltning og dataudveksling som et instrument, der kan være til nytte for borgerne (arbejdstagere, forbrugere og erhvervsdrivende) samt små virksomheder og individuelle iværksættere, der ikke selv ville kunne få adgang til eller behandle store datamængder. EØSU opfordrer i den henseende Kommissionen og medlemsstaterne til at støtte SMV-organisationerne i at tage fælles initiativer for at udvikle denne form for gensidige organisationer til dataforvaltning og dataudveksling.

4.15. Kooperativer og samarbejdsmodeller i det hele taget forekommer særligt velegnede til at varetage dataformidling, -udveksling- eller -deling mellem borgerne (arbejdstagere, forbrugere og iværksættere) og virksomhederne, da især kooperativer i forbindelse med dataforvaltning gør det muligt at finde en balance mellem interesserne hos de registrerede personer og den kooperative dataindehaver, der i dette tilfælde er ejet af de registrerede personer. Disse strukturer kan således sikre en deltagerorienteret og delt styring mellem borgerne, virksomheder og iværksættere, der alle kan fungere som såvel leverandører som brugere og modtagere af data. Denne mekanisme kunne understøtte det klima af tillid og åbenhed, der er en forudsætning for en god datastyring i EU's digitale indre marked.

4.16. EØSU mener på den baggrund, at det er nødvendigt med et effektivt samarbejde med civilsamfundets organisationer, arbejdsmarkedets parter og erhvervsorganisationer.

4.17. Hvad angår beskyttelsen af personoplysninger, minder EØSU om, at beskyttelse af privatlivets fred og respekt for den menneskelige værdighed ifølge EU-retten er en uadskillelig del af de grundlæggende og ukrænkelige menneskerettigheder. Det hænder dog, at misbrug af data, der frit er indsamlet efter et forudgående samtykke, som ikke altid indhentes på en forenklet måde, udgør en trussel mod den tilstrækkelige beskyttelse af disse rettigheder. Desuden er der alvorligere tilfælde, hvor data udtrækkes ulovligt med henblik på et egentligt identitetstyveri. Domstolene i nogle medlemsstater har gentagne gange afsagt dom over »datatyverier«. Ved at anerkende tyveriet anerkender man ejendomsretten til dataene.

4.18. EØSU anbefaler således en anerkendelse af europæisk ejendomsret til digitale data med henblik på at sætte borgerne (arbejdstagere, forbrugere og erhvervsdrivende) i stand til at kontrollere og forvalte brugen af deres data eller forbyde brugen af dem. Dette vil bane vej for kollektive søgsmål med klar juridisk legitimitet med det sigte at forhindre eller kontrollere adgangen til folks data og gøre forvaltningen af disse data nemmere med henblik på at skabe et europæisk digitalt marked.

Bruxelles, den 27. april 2021.

Christa SCHWENG
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

BILAG

Følgende afsnit i sektionens udtalelse opnåede mindst en fjerdedel af stemmerne, men blev forkastet til fordel for et ændringsforslag vedtaget af plenarforsamlingen:

1.6. EØSU støtter forslaget om at udpege nationale myndigheder, der skal sikre en passende kontrol af de nye bestemmelser, og gør i den henseende opmærksom på, at de myndigheder i medlemsstaterne, som allerede er ansvarlige for beskyttelsen af personoplysninger, kunne stå for at gennemføre bestemmelserne i Kommissionens forslag, så man udnytter den opnåede erfaring uden at oprette nye myndigheder.

4.9. EØSU støtter i høj grad udpegelsen af nationale myndigheder (artikel 12 og 20), der skal sikre en passende kontrol af effektiviteten af Kommissionens nye bestemmelser, og udvalget er enig i kravene til disse myndigheder som fastlagt i artikel 23. I den forbindelse og med forbehold af medlemsstaternes organisatoriske frihed gør EØSU opmærksom på, at de myndigheder, der allerede er ansvarlige for beskyttelsen af personoplysninger, ligger inde med en betydelig teknisk og lovgivningsmæssig ekspertise på dette område. De kunne således stå for at gennemføre de bestemmelser, som Kommissionens forslag omhandler, så man ikke behøver at oprette nye myndigheder.

Afstemmingsresultat:

Stemmer for ændringsforslaget (dvs. for at slette punktet):	124
Imod:	94
Hverken for eller imod:	27
